

Gods Woord of Mensenwoord?

Een balans, opgemaakt na de Dalfser studieavonden.

Inleiding.

De Vijfhoek heeft de afgelopen drie seizoenen studieavonden georganiseerd over de kerkelijke ontwikkelingen in de Gereformeerde kerken vrijgemaakt (GKv). De Vijfhoek heeft dat gedaan omdat zij er van overtuigd is dat deze ontwikkelingen afvoeren van het geloof dat de kerk belijdt in haar belijdenisgeschriften en daarmee van het Woord van God zelf.

De Vijfhoek heeft voor haar studieavonden het *Schriftgezag* als centraal thema gekozen.

Zij heeft dit thema gekozen om te laten zien dat in de GKv het gezag van de Schrift als het Woord van God wordt gerelativeerd. Hiermee bedoelt de Vijfhoek dat er een ontwikkeling gaande is waarbij het Woord van God wordt gecombineerd en in harmonie wordt gebracht met menselijke/wetenschappelijke inzichten. Daardoor gaan Schriftwoorden een andere betekenis krijgen. Een voorbeeld is het naast elkaar laten staan van het scheppingsverhaal en de theorie over de oerknal (J.Douma, Gaan in het spoor van de Bijbel, p 47). Zie verder het referaat van ds J.R. Visser, Schriftgezag en Genesis 1.

Zo wordt er anders omgegaan met het Woord van God dan dit Woord ons zelf voorhoudt (2 Petrus 1:20, 21: “Dit moet gij vooral weten, dat geen profetie der Schrift een eigenmachtige uitlegging toelaat; want nooit is profetie voortgekomen uit de wil van een mens, maar, door de Heilige Geest gedreven, hebben mensen van Godswege gesproken”).

De aandacht is verschoven van de bijbeltekst naar de bijbellezer, van het schriftgezag, naar de ervaringswereld van de hoorder; zo van Christus naar christen, van God naar mens. Dit heeft verstrekkende gevolgen.

De grote lijn van de verandering.

Volgens de Nederlandse geloofsbelijdenis (NGB) hebben de Schriften absoluut gezag en zijn ze volstrekt duidelijk, (onduidelijkheid komt door ons zondig denken) volledig genoegzaam en beslist noodzakelijk voor de mens om te geloven wat nodig is voor zijn behoud.¹ De NGB volgt hiermee het Woord van God. In dit Woord hebben mensen van Godswege gesproken, schreven we al in de inleiding. Daarom laat het Woord van God geen eigenmachtige uitleg toe. De Bijbel is haar eigen uitlegster.

In het Woord, in de Zoon, spreekt God tot mensen (Hebreeën 1:1). Als God spreekt dan moeten mensen zich van binnen en van buiten heiligen (Exodus 19:10). Ze moeten zich bekeren en zich losmaken van vreemde goden en verkeerde leringen (lees hiervoor Deuteronomium 30 en Mattheus 16:6). De mensen moeten de Egyptische, Kanaänitische, Babylonische en Farizeïsche cultuur verlaten en zich onderwerpen aan het gezag van Gods Woord zoals dat gesproken is door profeten en apostelen en tenslotte aan de Here Jezus zelf; in Christus is al ons heil. Die eis geldt ook voor de mens van onze tijd.

We hebben in het referaat van dr J.W.G. Meissner, [‘Schriftgezag en postmodernisme’](#), gezien dat onze tijd gekenmerkt wordt door het postmodernisme². In het postmodernisme

¹ Zie hiervoor het referaat over de betekenis van de NGB vandaag, in het bijzonder de art. 3, 5 en 7. door ds H.G. Gunnink, onder de titel: [‘Een theoloog niet! Een Evangeliebelijder!’](#), gehouden op 26 januari 2006 op een studieavond van ‘De Vijfhoek’.

² Zie hiervoor het referaat [‘Schriftgezag en postmodernisme’](#), gehouden op een studieavond over het postmodernisme en de verwarring in de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) op 30 november 2006, door dr. J.W.G.Meissner.

worden ‘werkelijkheden’ opgeroepen door verbeeldingskracht, taal en tekens. Maar de echte werkelijkheid kan dit niet zijn, want die bestaat niet in het postmodernisme.

Het Woord van God roept ons bij onze postmoderne cultuur vandaan om werkelijk wijs te worden (1 Korinthiërs 1: 18 – 2: 16). Deze wijsheid is niet gebonden aan tijd of cultuur, maar zij is van alle tijden, omdat deze wijsheid is van God, die gisteren, heden en morgen en tot in eeuwigheid dezelfde is (1 Samuël 15:29 en Hebrëeën 13:8).

Voor zover wij hebben kunnen nagaan is het postmodernisme binnen de GKv nauwelijks op een grondige wijze tegen het licht van het Woord van God gehouden. Wie zich laat leiden door het postmodernisme levert zich uit aan de wijsheid van deze wereld. We verwijzen opnieuw naar het referaat van dr Meissner. De postmoderne mens is het uitgangspunt van een worsteling om God te ervaren. De middelen om die ervaring te leren (zien) zijn preken en erediensten die gericht zijn op en aansluiten bij de ervaringswereld van de kerkganger en een bijbeluitleg die ons als mensen aanspreekt. We zien (jonge) gemeenteleden, jongens en meisjes, mannen en vrouwen actief optreden tijdens de eredienst. We zien dat de lezing van de Tien Geboden soms onder druk komt te staan, als ook het gebruik van de vastgestelde formulieren. We zien nieuwe elementen toegevoegd aan de liturgie. Veel van wat er in de GKv op dit moment kan en gebeurt, herkennen we uit de tijd dat de toenmalige Gereformeerde kerk synodaal aan het begin van haar omwenteling stond. Dat geldt ook voor de hierna te bespreken zaken.

Het postmodernisme kunnen we zien als uiting van secularisatie. Secularisatie is ons hechten aan de dingen van deze wereld en wat van mensen is, in plaats van dat we ons (laten) hechten aan de Here (Deuteronomium 13:4; Psalm 31: 7; Lukas 16:13; 1 Korinthiërs 6: 16,17; Titus 1:14). Menselijke begeerten nemen bezit van ons hart en gaan zo onze drijfveren bepalen, in plaats van dat we Jezus Christus aandoen (Romeinen 13:14; Galaten 5:24) en ons door Zijn wil laten leiden. Alleen in en door Christus kan deze wereld overwonnen worden.

Ds H.G. Gunnink heeft in het zijn referaat als volgt verwoord:

“Maar eerst nóg wat anders: wat is nu eigenlijk de oorzaak van deze verwarring? Ten diepste is dat wat o.a. in Openbaring 12 wordt geopenbaard, de felle strijd van satan tegen degenen die hun vertrouwen mogen stellen op de Koning van de kerk, Jezus Christus. Op Hem Die in het gewaad van de Schriften naar ons toekomt.

Waar het rond het Woord niet meer rustig is, daar is verwarring. Satan zoekt altijd, vgl. HC ZONDAG 48, onder het volk van God in het Oude Testament, evengoed als in de Nieuwtestamentische gemeenten zoals die in Jeruzalem en Korinte en Rome en Pergamum en Tyatira en noem maar op, z’n kracht in aanvallen op het Woord en op het luisteren naar dat Woord. En hij blijft dat doen tot op de laatste dag.

Het begin van alle ellende is (Statenvertaling): “Is het ook dat God gezegd heeft: gijlieden zult niet eten van allen boom dezès hofs?” Dáár al legt hij a.h.w. een bom onder het spreken van de HEERE God. Al met zijn eerste woorden stelt hij het spreken van God ter discussie. En daarmee de heerschappij en de eer van God. En ook het behoud en de zaligheid van de kinderen / onderdanen van God.

Met het ter discussie stellen van wat God gesproken heeft, begint de ellende. En dat is ook daarna altijd weer de oorzaak van de ellende, bladzij na bladzij. Met daarbovenuit de heerlijkheid en de zekerheid van Gods beloftewoord over Zijn wonder van verlossing, redding van zondaren, zoals dat ook bladzij na bladzij stralend licht blijft geven → NGB artt 2-7.”

En ds R. van der Wolf verwoordde het als volgt:

“En nu staat de kerk daar midden in. In de crisis. In het oordeel, dat vandaag over de wereld gaat.³ De kerk heeft met het ongeloof te maken. Met de revolutie, de opstand tegen de Koning van hemel en aarde. Niet alleen maar naar buiten toe. In de antithese (letterlijk: tegenstelling⁴) met de wereld. Maar ook naar binnen toe. Hoe heeft Christus zijn gemeenten in Asia niet gewaarschuwd, dat ze zich dat bewust moeten zijn. Dat de gemeente haar eerste liefde niet verzaken moet. Dat ze zich bekeren moet van wereldgelijkvormigheid, van onverschilligheid en lauwheid. Dat ze trouw moet blijven tot de dood (Opb. 2; 3). Dat ze als lichtende sterren moet schijnen in een donkere wereld, het woord des levens vasthoudende (Fil. 2, 15-16). Want de crisis, het oordeel, begint in het huis van de HERE zelf (1 Petr. 4,17). Dat vereist waakzaamheid, nuchterheid, vastberadenheid. Het geeft, in de crisis, ook troost. “Geliefden” zegt Petrus in zijn eerste brief, hoofdstuk 4 vers 12, “laat de vuurgloed, die tot beproeving dient, u niet bevreemden, alsof u iets vreemds zou overkomen.” Christus zegt zelf, dat Hij niet gekomen is om vrede te brengen, maar het zwaard (Matt. 10, 34). Zijn komst betekent tweedracht tussen een man en zijn vader, tussen een dochter en haar moeder en tussen een schoondochter en haar schoonmoeder; en iemands huisgenoten zullen zijn vijanden zijn (Matt. 10, 35-36).”

Aanpassing aan de tijdgeest.

We zijn allemaal kinderen van onze tijd. Wij dragen zo maar het levensgevoel van onze tijd, de kerk binnen. Toch is het feit dat wij kinderen van onze tijd zijn niet de nood van de kerk. Het christelijke leven is altijd een strijd tegen de tijdgeest (= secularisatie = wat van mensen is) die harten veroverd. De nood van de kerk is wel dat er in de kerk krachten zijn om de (uitleg van) het Woord van God aan te passen aan de tijdgeest en dus aan menselijke inzichten. Mensenwoorden worden op één lijn geplaatst met het Woord van God. Echter een ‘neutrale nevenschikking’ bestaat niet.

We zien dat in de GKv het gezag van het Woord van God ondergeschikt wordt gemaakt aan de tijdgeest. We lichten dat in het hierna volgende toe. Hier is een verschuiving van aandacht zichtbaar, die gaat van het schriftgezag naar de ervaringswereld van de hoorder. En daarom worden kerkleden ook niet meer terug geroepen van die tijdgeest. De oproep tot berouw en bekering verstilt. Hoe zouden wij met God kunnen omgaan, als wij ons niet bekeren? (Jer. 3: 13-14)

De kerkelijke praktijk.

We willen laten zien hoe dat in de kerkelijke praktijk zichtbaar wordt. We doen dat beknopt, voor uitgebreidere informatie kunt u terecht op onze website waar de lezingen over de diverse onderwerpen te vinden zijn.

1. Er wordt in de theologie een verschuiving zichtbaar waarbij het gezag verschuift van bijbeltekst naar exegeet. Het Woord van God staat, waar dit gebeurt, op gespannen voet met dat gene wat wij uit verschillende wetenschappen als waarheid menen te moeten erkennen. Het gezag van Gods Woord komt dan in strijd met het gezag wat wetenschap heeft over ons leven.

³ Vgl. Dordtse Leerregels III/IV, artt. 8-10

⁴ In Nederland in het bijzonder: de door A. Kuyper gestelde “antithese” tussen christenen en niet-christenen.

- Er wordt voor gepleit om in de eerste elf hoofdstukken van Genesis de mogelijkheid open te houden dat de geschiedenissen metaforische, dus als beeldende, vertellingen kunnen worden opgevat, ook als de tekst daar geen aanleiding voor geeft.
- Heel het Woord van God, dus ook Genesis is een groot getuigenis van het spreken van de HERE (Hebreeën 1: 1). Op basis van een veronderstelde vertelconventie die in de oudheid gebruikelijk zou zijn geweest, wordt nu voorgesteld om het zo te zien, dat God door de bijbelschrijver sprekend wordt ingevoerd in het bijbelverhaal.
- Op basis van allerlei natuurkundige argumenten, wordt het voor velen steeds moeilijker Genesis 1 nog als echte geschiedenis te lezen. Het spreken van de Bijbel over scheppingsdagen wordt gezien als een literaire vorm om een groot mysterie onder woorden te brengen. In Exodus 20: 11 zegt de Here zelf heel nadrukkelijk dat Hij hemel en aarde in zes dagen heeft geschapen en daarom op de zevende dag heeft gerust. Dit staat uiteraard haaks op de hedendaagse kijk op Genesis 1. Dat wordt opgelost door de woorden in Exodus 20:11 om te draaien. God heeft volgens die theorie niet gerust op de zevende dag omdat Hij hemel en aarde in zes dagen geschapen had, maar het scheppingsverhaal is achteraf ‘ingepast’ in het weekritme. De Vijfhoek verwijst graag naar het boek van ds J.R.Visser: “Hoe God alles maakte”⁵.

In deze voorbeelden zien we hoe het gezag van het Woord van God wordt losgemaakt van de bijbeltekst en verschuift naar de exegese die mensen aan de tekst geven.

2. Geschilpunten in de kerk over het omgaan met het Woord van God ontstaan vooral wanneer gewone kerkleden in conflict komen met de wereld om zich heen. We zien dat bij ethische zaken als zondagsrust, huwelijk en echtscheiding, homoseksualiteit, de positie van de vrouw in de eredienst, enz. Het is erg moeilijk geworden om, als het over deze zaken gaat nog tot een gezamenlijk verstaan van het Woord van God te komen. We kunnen nog wel aangeven wat de bedoeling van de bijbeltekst in die tijd is geweest, maar het is bijna onmogelijk geworden om de tekst van toen, ook in onze tijd nog als normatief toepassing te geven. We buigen niet meer voor het Woord zoals het er staat.
 - In het boek, ‘Woord op schrift’ stelt dr A.L.Th. de Bruijne voor anders met de bijbel om te gaan. We moeten niet langer rationeel de betekenis van een bijbelgedeelte vast willen stellen. Volgens hem moet de bijbel in onderlinge omgang door de gemeente tot klinken worden gebracht.
 - Een voorbeeld van deze werkwijze is het rapport van deputaten Huwelijk en Echtscheiding. Daarin wordt uiteindelijk gesteld dat de gemeente in afwijking van wat de Here Jezus zelf zegt over echtscheiding, ook andere echtscheidingsgronden mag erkennen dan alleen overspel. Dit wordt gerechtvaardigd met het argument dat wij in een andere tijd leven dan Jezus en dat er nu andere problemen spelen dan waar de Here Jezus mee te maken had.⁶

⁵ Ds Rob Visser **HOE GOD ALLES MAAKTE**, Uitleg van Genesis 1-3 en de betekenis daarvan.

Van Berkum Graphics

ISBN 978-90811710-1-4

De prijs is 9,95

Je kunt het ook per e-mail rechtstreeks bij de uitgever bestellen.

Het e-mail adres is: info@drukkerijvanberkum.nl

⁶ [Rapport Deputaten Huwelijk en Echtscheiding 2003](#), p.15/16 en p.27)

- We zien hoe deze werkwijze breed ondersteund wordt in onze kerken. Als het gaat over vrouwelijk ambtsdrager in de Nederlands Gereformeerde Kerken dan zegt het deputaatschap kerkelijke eenheid dat het hier niet gaat om een dwaling, maar om een verschillende weging van de woorden van de Schrift. We zien ook hier weer hoe het gezag van de bijbel verschuift van bijbeltekst naar exegeet en aangepast wordt aan de leefwereld van de bijbellezer.
3. In de klassiek gereformeerde opvatting werd het principe gehuldigd dat de bijbel de norm is waarnaar ons hele leven, dus ook onze beleving van het geloof, gevormd moet worden. Vandaar ook een eredienst die in alle delen een afspiegeling van dat Woord wilde zijn. We namen de woorden en de liederen van het oude verbondsvolk in de mond, om te komen tot een zelfde bevindelijke kennis van God die zo kenmerkend is voor het bijbelse geloof.
- Er is heel duidelijk een verschuiving te zien binnen de erediensten. De vaste liturgische vormen zijn losgelaten. Er is een geweldige verruiming gekomen in liturgische mogelijkheden. Er wordt vooral aansluiting gezocht bij de leefwereld van de hoorders. Het aantal gezangen en liederen buiten de psalmen is in 10 jaar tijd vertienvoudigd. De aandacht voor zonde, berouw en bekering heeft veelal plaats moeten maken voor de notie dat God van je houdt zoals je bent. Dat God vooral voor je zorgt en dat Jezus een voorbeeld is om na te volgen. Gods heiligheid, Zijn toorn over de zonde, Zijn verbondseis, Zijn verbondswraak, en de noodzaak van Christus' werk zijn op de achtergrond geraakt, zie ook H.C. zondag 1. Er wordt over Gods liefde gesproken op een wijze waarbij onze zonde en diepe ellende uit beeld raakt. Wij worden niet meer gebracht naar een bijbelse geloofsbeleving maar hebben een beleving gekregen die bij ons mensen past. De gereformeerde bevindelijkheid wordt steeds meer verdrongen door evangelische beleving, die goed aansluit bij de tijd (van maakbaarheid) waarin wij leven.
4. We zijn inmiddels een kerk geworden, waarin allerlei tegensprekende meningen rustig naast elkaar kunnen bestaan. Dit noemt men ook wel de plurale kerk. We zeggen misschien nog dat een lering verkeerd is, maar we zullen een lering niet meer aanmerken als dwaling.
- Er wordt geleerd dat de zondag de rustdag is naar Goddelijk gebod, er wordt ook geleerd dat het een goede kerkelijke gewoonte is (zie de betreffende synodebsluiten en de Handleiding).
 - Er wordt geleerd dat de wet een belangrijke plaats vervuld in de eredienst. Er wordt ook geleerd dat de wet niet meer thuis hoort in de dienst omdat we uit genade leven en niet uit het doen van de wet.⁷
 - Er zijn vergaande vragen over de positie van de vrouw in de kerk (deputaatschap Vrouw in de eredienst). Denk aan de praktijk in een aantal gemeentes van publiek in de eredienst aangestelde kerkelijke werkers, waaronder ook vrouwen en vrouwen die actief taken vervullen in de eredienst.⁸ Allerlei wind van leer uit de evangelische hoek wordt verkondigd zonder dat er paal en perk aan wordt gesteld. Ook hier zien we hoe het schriftgezag ondergeschikt wordt gemaakt aan de tijdgeest waarin wij leven.

⁷ Zie ook het referaat van ds R. van der Wolf over het '[Schriftgezag en de wet](#)', gehouden op de studieavond van 27 oktober 2005.

⁸ Zie hiervoor ook de beschouwing van dr R.D. Anderson: '[De Plaats Van de Vrouw in de Eredienst: 1 Korintiërs 14:34-35 Overwogen](#)'.

5. Het denken over de kerk is sterk veranderd. Tot voor kort waren we er van overtuigd dat de bedding van het kerkvergaderend werk van Christus in Nederland, loopt via de gereformeerde leer.⁹ Kerkelijke eenheid was gefundeerd in eenheid van Schrift en belijdenis. Eenheid in Schrift en belijdenis was voorwaarde voor eenheid van avondmaalstafel. De kenmerken van de kerk waren zuivere woordbediening, zuivere bediening van de sacramenten en de bediening van de tucht. Het denken over de kerk werd genormeerd door Gods Woord zoals dat wordt nagesproken in de NGB artikelen 27, 28 en 29.

We zien hoe deze belijdenis steeds meer wordt losgelaten. Het is een verschuiving van de eenheid van belijden over de kerk naar de eenheid van de oecumene van het hart.

We zien het vooral in de verregaande samensprekingen met de Nederlands Gereformeerde kerken die vanouds een veel lossere binding aan de belijdenis voorstaan.

Ds R. van der Wolf heeft hierover in zijn referaat 'Kerk in de crisis' belangrijke dingen gezegd.¹⁰

6. De verschuivingen die plaatsvonden hebben rampzalige gevolgen voor het kerkelijke samenleven. Het accent is verschoven van het gezag van de Schrift naar de ervaringswereld van de bijbellezer, en dat is ook hier duidelijk te merken.

Argumenten op grond van Schrift en belijdenis leggen geen gewicht meer in de schaal. Er is geen enkele mogelijkheid om nog ergens tegen in beroep te gaan. Daardoor is de kerkelijke weg afgesneden. Brieven worden slecht of niet meer beantwoord. Argumenten worden niet meer gewogen.

Een bezwaar lijkt niet meer gezien te kunnen worden als een verdediging van de zaak van Christus. Een bezwaar wordt vrijwel altijd gezien als een persoonlijke aanval op voorstanders van de ontwikkelingen waartegen bezwaar gemaakt wordt.

Iemand die bezwaar maakt tegen bepaalde kerkelijke ontwikkelingen wordt verweten een kerkbreker te zijn. Bezwaren worden soms uitgelegd als kwaadwilligheid of laster, kwaadsprekerij over ambtsdrager, het niet meer liefhebben van de kerk van Christus. Bezwaren worden vaak niet meer aangehoord, laat staan weerlegd. De kerk laat haar bezwaarde leden heengaan met hun bezwaren.¹¹

De Gereformeerde Kerk Synodaal achterna?

In het voorgaande hebben we de grote lijn in de kerkelijke ontwikkelingen en daarmee ook veranderingen willen schetsen.

We hebben er op gewezen dat er verschuivingen zichtbaar zijn. Het aandachtspunt is verschoven van God naar mensen. De tijdgeest heeft veel gezag gekregen. Dezelfde ontwikkeling voltrok zich in de synodaal gereformeerde kerken in de jaren 50 en 60 van de vorige eeuw.

Gaan we de synodalen dan toch achterna?

Die ontwikkelingen begonnen zo rond 1950.

Er werd een pleidooi gevoerd voor meer openheid. Thijs Booi¹², die zich leider van de jeugd noemt, vergelijkt de kerk met een broeikas. De ramen moeten open. Hij pleit voor openheid

⁹ J. Kamphuis, **Verantwoording van een keus** Anno Domini 1967, Goes, Oosterbaan & Le Cointre

¹⁰ Zie ook het referaat van ds R. van der Wolf met als titel '**Kerk in de crisis**', gehouden op de studieavond van 24 mei 2006.

¹¹ We verwijzen hierbij opnieuw naar een artikel van ds. R. D. Anderson: '**Artikel 31 van de Kerkorde**' waarin een helder beschreven wordt hoe de kerkelijke weg behoort te functioneren.

¹² Jeugdwerker in de Gereformeerde Kerk Synodaal.

en oecumene. We moeten niet altijd praten over wat we belijden, maar we moeten ons geloof doen. Dat pleidooi is een program geworden voor wat in de volgende jaren ook gebeurd is.¹³

1. Het gezag van het Oude Testament word aangevochten.

- In 1954 houdt prof. N.H.Ridderbos een referaat onder de titel “Beschouwingen over Genesis 1”. Hij voert een pleidooi voor de kadertheorie, die ook in onze kerken nu opgeld doet. Volgens hem is die kaderopvatting de enige goede oplossing, anders komen we in moeite met resultaten in de natuurwetenschappen.
- In 1956 verschijnt van de hand van prof. J.Lever van de VU het boek Creatie en evolutie. Hij voert een pleidooi voor het aanvaarden van de evolutietheorie. Misschien stammen de mensen inderdaad wel van apen af. Iemand die wil vasthouden aan de tekst van Genesis 1 is volgens deze professor een fundamentalist. In 1959 vraagt ds H. A. L. van der Linden de synode om intrekking van de leeruitspraken uit 1926 over het spreken van de slang in Genesis 3. Het verzoek wordt dan nog niet ingewilligd, maar enige jaren later gebeurt dat wel. Ds v.d. Linden zet ook grote vraagtekens bij de historiciteit van Genesis 1 tot 11. Het is wel geschiedenis maar geen historie. Het is in zekere zin waar, maar je kunt er geen echte beschrijving van werkelijke geschiedenis in zien.
- In 1960 ontkent ook prof J.L. Koole het historische gezag van Genesis 1-11. Hij doet dat in Sola Fide, het blad van de calvinistische studentenbond. Genesis 1-11 is volgens prof. Koole oergeschiedenis en geen werkelijke historische beschrijving. In 1967 gaat deze professor nog verder in zijn kritiek. In het boekje ‘Verhaal en feit in het Oude Testament’ zegt hij dat bijbelse geschiedenschrijvers in het hele Oude Testament gebruik hebben gemaakt van oude volksverhalen, bronnen en oorkonden. Dit waren geen echte geschiedenisverslagen, maar romans waarin rekenschap werd gegeven van de problemen van het mensenleven.

Volgens de NGB hebben de Schriften absoluut gezag en zijn ze volstrekt duidelijk De Schriften laten daarom ook geen eigenmachtige uitlegging toe, maar de Schrift is haar eigen uitlegger.

Dit principe werd in de synodale kerken, in een periode van 10 jaar van tafel geveegd. Anderen hebben het schriftgezag verder afgebroken totdat er weinig meer over was.

- In dezelfde tijd speelden de vragen over de vrouw in het ambt. Ook hier gingen de ontwikkelingen razendsnel. In gesprekken met de Hervormde Kerk rond 1960, werd de kwestie van de vrouw in het ambt genoemd als een ernstig geschilpunt tussen beide kerken. In 1958 waren in de Hervormde Kerk de ambten voor vrouwen opengesteld. Gereformeerden hadden daar toen nog grote moeite mee. In 1966 werden ook in de Synodaal Gereformeerde Kerken de ambten voor vrouwen opengesteld. De zwijgteksten bij Paulus werden tijdgebonden verklaard en weggeredeneerd.

2. Het kerkbegrip.

Het denken over de kerk verandert in deze periode eveneens.

In 1962 stelt Prof D. Nauta dat in het spreken over de kerk, waarheid en eenheid niet zo naast elkaar gezet moeten worden. Er moet verscheidenheid zijn in de kerk. Wie eenheid wil op grond van de waarheid trekt de zaak scheef. Hij vraagt zich af of het bezitten van

¹³ Zie voor een uitgebreide beschrijving de brochure van ds. Ph. Huijser, **Het verwordingsproces in de gereformeerde kerken- II**, de invloed van de tijdgeest, 1972, Buijten en Schipperheijn

de zuivere belijdenis meer is dan het betoon van zelfverloochenende liefde. En is het zo dat wij in die belijdenis echt de waarheid hebben? De belijdenis geeft immers rekenschap van het geloof in de taal van een bepaalde tijd. We moeten elkaar vrijlaten in het interpreteren van de belijdenis. Onverdraagzaamheid wordt in dit verband het grootste manco van het christelijke leven genoemd.

Anderen namen dit over, met als gevolg een ontkenning van de belijdenis over de kerk, waardoor de weg tot eenwording met de Hervormde Kerk openstond.

3. De kerkelijke weg van de verontrusten.

In november 1967 werd de Vereniging van verontrusten in de gereformeerde kerken in Nederland opgericht. Later werd hier aan toegevoegd, Schrift en getuigenis.

Men wilde namelijk opkomen voor de onverzwakte erkenning van het gezag van de Heilige Schrift en de drie formulieren van enigheid. Men weigerde de wetenschap boven de Schrift te stellen.

Het was maar even, en de kritiek op de vereniging kwam op gang. Het was erg dat deze vereniging opgericht was. Men moest met bezwaren de kerkelijke weg gaan. Het was allemaal onverdraagzaam, liefdeloos, respectloos. De verontrusten moesten midden in de kerk blijven staan.

Maar de kerkelijke weg bleek onbegaanbaar. Bezwaarden werden afgepoeierd, en hun bezwaren op de lange baan geschoven, terwijl de ontwikkelingen ‘vrolijk’ verder gingen. Op het moment dat hun zaken op kerkelijke vergaderingen werden behandeld waren ze al weer ingehaald door andere ontwikkelingen, die dan ook al lang weer waren geaccepteerd.

Volgens prof. van Swighem waren verontrusten fundamentalisten. Zij leden aan bewustzijnsvernauwing, aan monamie¹⁴ en waren daardoor gefrustreerd.

Prof. J. Plomp was, volgens eigen zeggen, ook verontrust. Hij was verontrust over verontrusten, die de kerken van Christus aanvielen met hun verontrusting. Degenen die de kerkstrijd in onze kerken de laatste jaren een beetje hebben gevolgd, zullen deze uitspraken ongetwijfeld bekend in de oren klinken.

De kerkelijke weg bleek voor verontrusten een onbegaanbare weg en gaandeweg bloedde het gesprek dood, alle mooie woorden ten spijt.

De parallellen tussen de synodaal gereformeerde kerken van toen en de vrijgemaakt gereformeerde kerken nu zijn onmiskenbaar vergelijkbaar. En we weten hoe het verder is gegaan met de synodaal gereformeerde kerken. De Schriftkritiek werd steeds onbeschaamder, bijna niets was nog heilig.

De bijbel hield geen gezag over, alles werd ter discussie gesteld, tot aan de opstanding van onze Heer en Heiland Jezus Christus toe (ds.H.M. Kuitert, ds.H. Wiersinga).

De godsverduistering was zeer breed zonder enig uitzicht op licht. Het hele gereformeerde kerkelijke en maatschappelijke leven is in de tijd van een generatie volkomen ingestort. Duizenden mensen hebben sindsdien deze kerken verlaten. Mensen zagen vrienden en kennissen, soms familie, vaak hun eigen kinderen, wegzakken in ongeloof, en totale onverschilligheid over de zaken van het koninkrijk van God. Wie zal de pijn en het verdriet ooit meten van die gelovigen die dat hebben meegemaakt. Maar wat erger is: hoeveel mensen zijn tengevolge van deze ontwikkelingen hun geloof in Christus kwijt geraakt, en wie wordt zonder geloof behouden? Hoe groot is de verantwoordelijkheid van de ambtsdragers omdat zij het zijn, “die waken over uw zielen, daar zij rekenschap zullen moeten afleggen” (Hebr. 13 : 17).

¹⁴ Monamie: mensen die lijden aan kokervisie, alleenheersers.

De Vijfhoek heeft de afgelopen jaren gewaarschuwd tegen de kerkelijke ontwikkelingen. Niet uit dogmatische muggezifterij, maar wel omdat iedereen aan de hand van de geschiedenis kan zien waar het naar toe gaat. Als wij ons niet bekeren dan wordt de weg die de gereformeerde kerken synodaal zijn gegaan ook de weg van de GKv. Laten we maar niet, in hoogmoed menen dat we meer zijn dan zij. Laten we maar niet denken dat die godslasterlijke schriftkritiek die daar ingang heeft gevonden bij ons geen toegang kan krijgen, omdat wij geloviger of vromer zouden zijn dan de mensen daar. Laten we ook vooral niet denken dat ons bloeiende kerkelijke leven immuun zou zijn voor de totale ineenstorting die we bij de synodale gereformeerde kerk hebben gezien. Het zou de allergrootste misrekening zijn die wij in dit leven ooit kunnen maken.

De synodaal gereformeerden waren gelovigen die de tijdgeest toegang gaven in hun denken, en die kerk is er aan ten onder gegaan. Ook wij hebben de tijdgeest toegang gegeven tot ons denken en voor ons zal het dezelfde gevolgen hebben. Laten we ons daarom bekeren, voor het te laat is.

Hoe moet het verder?

Het gaat heel duidelijk niet over zaken die alleen vaktheologen aangaan. We zijn er als kerkleden allemaal bij betrokken, omdat we er ook allemaal schuldig aan zijn. De dwalingen zijn immers via ons aller hart de kerk binnen gekomen. En als we dan verder willen dan betekent dat berouw en bekering voor allen. Het is heel leerzaam het gebed van Nehemia er op na te lezen. Maar het moet wel anders, want de kerk is stuk, de breuken zijn geslagen. Want er zijn mensen vervreemd in hun eigen kerk, die Psalm 122 of Psalm 133 niet of nauwelijks meer op de lippen durven nemen.

We sluiten ons aan bij de slotwoorden van ds R. van der Wolf in zijn referaat ‘Kerk in de crisis’:

“Gereformeerde Kerken waarheen? Dat was de vraag. Het antwoord is niet zo moeilijk. Wij zijn onderweg naar een beter vaderland. Naar de volmaaktheid. De volheid van onze dienst aan de HERE. En elk, die mét ons deze Heiland belijden en volgen wil, hij trekke met ons mee. Wie afdwaalt wordt gewaarschuwd. Teruggeroepen naar de zorg van de Goede Herder zelf. Zo leert ons de liefde van Christus dat. Hij dringt ons daartoe.

Broeders en zusters, dát is onze roeping. En bedenkt u daarbij, dat het een zaak van leven of dood is. De kerk is ons speeltje niet. Niet ons stiltecentrum. Niet onze proefpolder. Ons bedrijf. Ons wetenschapsinstituut. De kerk is Góds tempel, Góds bouwwerk. En die kerk heeft kerk te zijn. Zoals ze geroepen is. In elke tijd weer. Naar het onveranderlijke, onvergankelijke Woord van haar Here en Koning.

Hem mogen we dienen. Dat is het evangelie van Jezus Christus en die gekruisigd. Hem mogen we dienen. En de vreugde daarover, de vrijmoedigheid daartoe en de vastberadenheid daarin blijven we van Hem verwachten. Zo dienen we. Niet anders dan in liefde tot Hem, gehoorzaam aan zijn woord en in een gehoorzame levenswandel. Dat zal tegenstand oproepen. Zelfs in eigen kring. Dat is met de crisis gegeven. Dat zal minachting kweken. Mogelijk vervreemding, verwijdering en zelfs uiteindelijk ook: scheiding. Met alle pijn die ik daarbij heb, zeg ik dan vanavond: het zij zo. De crisis binnen de kerk, doet ons er pijnlijk van bewust zijn dat de kerk in de crisis staat. Dat moeten we niet ontlopen. Daar mogen we niet voor wegvlugten. Want boven die strijd troont de Christus. De Christus die ons deze vraag stelt: “En gij, wie zegt gij dat Ik ben?”